

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (desmitā palāta)

2020. gada 22. janvārī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Personu brīva pārvietošanās – Savienības pilsonība – Tiesības uz brīvu pārvietošanos un uzturēšanos dalībvalstu teritorijā – Direktīva 2004/38/EK – 17. panta 1. punkta a) apakšpunkts – Pastāvīgās uzturēšanās tiesības – Iegūšana, pirms ir beidzies nepārtraukts piecu gadu uzturēšanās laikposms – Darba ņēmējs, kas savas profesionālās darbības beigšanas brīdī ir vecumā, kad var sākt saņemt vecuma pensiju

Lietā C-32/19

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Oberster Gerichtshof* (Augstākā tiesa, Austrija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2018. gada 19. decembrī un kas Tiesā reģistrēts 2019. gada 18. janvārī, tiesvedībā

AT

pret

Pensionsversicherungsanstalt

TIESA (desmitā palāta)

šādā sastāvā: desmitās palātas priekšsēdētājs I. Jarukaitis [*I. Jarukaitis*], piektās palātas priekšsēdētājs J. Regans [*E. Regan*] (referents) un tiesnesis E. Juhāss [*E. Juhász*],

ģenerālvokāts: M. Špunars [*M. Szpunar*],

sekretārs: A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

- *Pensionsversicherungsanstalt* vārdā – J. Milchram, A. Ehm un T. Mödtagl, *Rechtsanwälte*,
- Austrijas valdības vārdā – J. Schmoll un G. Hesse, pārstāvji,
- Zviedrijas valdības vārdā – A. Falk, C. Meyer-Seitz, H. Shev, H. Eklinger un J. Lundberg, pārstāves,
- Eiropas Komisijas vārdā – B.-R. Killmann un J. Tomkin, kā arī E. Montaguti, pārstāvji,

ņemot vērā pēc ģenerālvokāta uzklausišanas pieņemto lēmumu izskatīt lietu bez ģenerālvokāta secinājumiem,

* Tiesvedības valoda – vācu.

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2004/38/EK (2004. gada 29. aprīlis) par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK (OV 2004, L 158, 77. lpp., un labojumi OV 2004, L 229, 35. lpp., un OV 2005, L 197, 34. lpp.), 17. panta 1. punkta a) apakšpunktu.
- 2 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā starp AT un *Pensionsversicherungsanstalt* (Pensiju apdrošināšanas iestāde, Austrija, turpmāk tekstā – “pensiju iestāde”) par pēdējās minētās atteikumu viņa vecuma pensijas papildināšanai viņam piešķirt Austrijas tiesību aktos paredzēto kompensējošo piemaksu.

Athilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

Regula (EEK) Nr. 1251/70

- 3 Komisijas Regulas (EEK) Nr. 1251/70 (1970. gada 29. jūnijs) par darba ņēmēju tiesībām palikt kādā dalībvalstī pēc tam, kad darba attiecības šajā valstī beigušās (OV 1970, L 142, 24. lpp.), 2. panta 1. punktā bija noteikts:

“Tiesības pastāvīgi palikt kādā dalībvalstī ir:

- a) darba ņēmējam, kas, pārtraucot darba attiecības, ir sasniedzis vecumu, kurš noteikts šīs dalībvalsts likumā par vecuma pensiju, un kas šajā valstī ir nodarbināts vismaz pēdējos divpadsmit mēnešus, un ir tur nepārtraukti dzīvojis vairāk nekā trīs gadus;

[..].”

Direktīva 75/34/EEK

- 4 Padomes Direktīva 75/34/EEK (1974. gada 17. decembris) par dalībvalsts pilsoņu tiesībām palikt uz dzīvi citā dalībvalstī pēc tam, kad tajā veikta darbība pašnodarbinātas personas statusā (OV 1975, L 14, 10. lpp.), 2. panta 1. punktā bija paredzēts:

“Katra dalībvalsts atzīst tiesības palikt uz pastāvīgu dzīvi tās teritorijā:

- a) ikvienai personai, kas, pārtraucot darbību, ir sasniegusi šīs valsts tiesību aktos noteikto pensijas vecumu un kas ir darbojusies šajā valstī vismaz iepriekšējos divpadsmit mēnešus, un ir nepārtraukti uzturējusies tajā vairāk nekā trīs gadus.

Ja šīs dalībvalsts tiesību akti nepiešķir tiesības uz vecuma pensiju dažām pašnodarbināto personu kategorijām, vecuma prasība ir uzskatāma par izpildītu, ja saņēmējs sasniedz 65 gadu vecumu;

[..].”

Direktīva 2004/38

5 Direktīvas 2004/38 10. un 17.–19. apsvērumā ir noteikts:

“(10) Personām, kas īsteno savas uzturēšanās tiesības, uzturēšanās sākumposmā tomēr nebūtu jāklūst par pārmērīgu slogu uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmai. Tādēļ Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesības uzturēties uz laiku, kas ir ilgāks par trīs mēnešiem, būtu jāpakļauj nosacījumiem.

[..]

(17) Pastāvīgas uzturēšanās tiesību piešķiršana Savienības pilsoņiem, kas izvēlējušies ilgstoši apmesties tajā, stiprina Savienības pilsonības izjūtu, turklāt tā ir viens no galvenajiem faktoriem, kas veicina sociālo kohēziju, kura ir viens no Savienības pamatmērķiem. Tādēļ visiem Savienības pilsoņiem un viņu ģimenes locekļiem, kas piecus gadus pastāvīgi uzturējušies uzņēmējā dalībvalstī saskaņā ar šajā direktīvā minētajiem nosacījumiem un kas nav bijuši izraidīti, būtu jāparedz pastāvīgas uzturēšanās tiesības.

(18) Lai pastāvīgas uzturēšanās tiesības kļūtu par faktisku līdzekli integrācijai uzņēmējas valsts sabiedrībā, kurā Savienības pilsonis uzturas, uz šīm tiesībām pēc to iegūšanas nedrīkstētu attiecināt nosacījumus.

(19) Būtu jā saglabā dažas priekšrocības, kas īpašos gadījumos ir Savienības pilsoņiem, kuri ir darba ņēmēji vai pašnodarbinātas personas, un viņu ģimenes locekļiem un kas šīm personām ļauj iegūt pastāvīgas uzturēšanās tiesības, pirms šīs personas vēl ir uzturējušās uzņēmējā dalībvalstī piecus gadus, jo šīs priekšrocības izpaužas kā iegūtas tiesības, kas piešķirtas ar [...] Regulu [...] Nr. 1251/70 [...] un [...] Direktīvu 75/34 [...].”

6 Direktīvas 2004/38 III nodaļā “Uzturēšanās tiesības” ir ietverts tās 6.–15. pants.

7 Šīs direktīvas 6. panta “Tiesības uzturēties uz laiku līdz trim mēnešiem” 1. punktā ir paredzēts:

“Savienības pilsoņiem ir tiesības uzturēties citas dalībvalsts teritorijā uz laiku līdz trim mēnešiem, neizvirzot viņiem nosacījumus vai formalitāšu ievērošanu, izņemot prasību, ka viņiem jābūt derīgai personas apliecībai vai pasei.”

8 Minētās direktīvas 7. panta “Tiesības uzturēties ilgāk nekā trīs mēnešus” 1. punktā ir noteikts:

“Visiem Savienības pilsoņiem ir tiesības uzturēties citas dalībvalsts teritorijā ilgāk nekā trīs mēnešus, ja:

a) viņi ir darba ņēmēji vai pašnodarbinātas personas uzņēmējā dalībvalstī; vai arī

b) viņu līdzekļi ir pietiekami viņiem pašiem un viņu ģimenes locekļiem, lai nekļūtu par uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmas slogu uzturēšanās laikā, un viņiem ir visaptverošs veselības apdrošināšanas segums uzņēmējā dalībvalstī; vai arī

c) – viņi ir reģistrēti privātā vai sabiedriskā iestādē, ko [akreditē] vai finansē uzņēmēja dalībvalsts, pamatojoties uz saviem tiesību aktiem vai administratīvo praksi, lai apmeklētu mācības, tostarp arod mācības, un

- viņiem ir visaptverošs veselības apdrošināšanas segums uzņēmējā dalībvalstī un viņi, iesniedzot deklarāciju vai pēc savas izvēles izmantojot līdzvērtīgus paņēmienus, pierāda attiecīgajai valsts iestādei, ka viņu līdzekļi ir pietiekami viņiem pašiem un viņu ģimenes locekļiem un ka viņi nekļūs par uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmas slogu uzturēšanās laikā; vai arī
  - d) viņi ir ģimenes locekļi, kas pavada Savienības pilsoni vai ieceļo kopā ar Savienības pilsoni, kurš atbilst a), b) vai c) apakšpunktā minētajiem nosacījumiem.”
- 9 Šīs paša direktīvas 14. pantā “Uzturēšanās tiesību saglabāšana” ir noteikts:
- “1. Savienības pilsoņiem un viņu ģimenes locekļiem ir 6. pantā paredzētās uzturēšanās tiesības, kamēr viņi nekļūst par pārmērīgu slogu uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmai.
2. Savienības pilsoņiem un viņu ģimenes locekļiem 7., 12. un 13. pantā paredzētās uzturēšanās tiesības ir tikmēr, kamēr viņi atbilst minētajos pantos paredzētajiem nosacījumiem.
- Īpašos gadījumos, kad ir pamatotas šaubas par to, vai Savienības pilsonis vai viņa/viņas ģimenes locekļi atbilst 7., 12. un 13. pantā paredzētajiem nosacījumiem, dalībvalstis var pārbaudīt, vai šie nosacījumi ir ievēroti. Šo pārbaudi neveic sistemātiski.”
- 10 Direktīvas 2004/38 IV nodaļā “Pastāvīgas uzturēšanās tiesības” ir ietverta tostarp I iedaļa “Atbilstības kritēriji”, kurā ir ietverts šīs direktīvas 16. un 17. pants.
- 11 Minētās direktīvas 16. panta “Vispārējs noteikums attiecībā uz Savienības pilsoņiem un viņu ģimenes locekļiem” 1. punktā ir noteikts:
- “Savienības pilsoņiem, kas likumīgi un nepārtraukti ir uzturējušies uzņēmējā dalībvalstī piecus gadus, ir tiesības pastāvīgi uzturēties šajā valstī. Uz šīm tiesībām nedrīkst attiecināt III nodaļā paredzētos nosacījumus.”
- 12 Šīs paša direktīvas 17. panta “Izņēmumi attiecībā uz personām, kas vairs nestrādā uzņēmējā dalībvalstī, un to ģimenes locekļiem” 1. punktā ir noteikts:
- “Atkāpjoties no 16. panta, tiesības pastāvīgi uzturēties uzņēmējā dalībvalstī, pirms beidzies piecus gadus ilgs nepārtrauktas uzturēšanās laikposms, ir:
- a) darba ņēmējiem vai pašnodarbinātām personām, kuras savas profesionālās darbības beigšanas brīdī ir vecumā, kas attiecīgās dalībvalsts tiesību aktos noteikts kā vecums, kad var sākt saņemt pensiju, vai darba ņēmējiem, kas beidz strādāt algotu darbu, lai priekšlaicīgi pensionētos, ja viņi ir strādājuši attiecīgajā dalībvalstī vismaz iepriekšējos divpadsmit mēnešus un ir nepārtraukti uzturējušies tajā ilgāk par trīs gadiem.
- [..]”

Austrijas tiesības

- 13 *Niederlassungs- und Aufenthaltsgesetz* (Likums par dzīvesvietu un uzturēšanās tiesībām, *BGBI. I*, 100/2005) redakcijā, kas ir piemērojama pamatlīdētā, 53.a panta 1. un 3. punktā ir noteikts:

“1) [Eiropas Ekonomikas zonas (EEZ)] valstu pilsoņi, kuriem ir Savienības tiesībās noteiktas uzturēšanās tiesības (51. un 52. pants), pēc piecu gadu likumīgas un nepārtrauktas uzturēšanās Austrijas teritorijā iegūst pastāvīgas uzturēšanās tiesības neatkarīgi no pārējo 51. un 52. pantā paredzēto nosacījumu izpildes. Uz pieteikuma pamata pēc uzturēšanās ilguma pārbaudes viņiem nekavējoties izsniedz pastāvīgas uzturēšanās apliecību.

[..]

3) Atkāpjoties no 1. punkta, EEZ valstu pilsoņi saskaņā ar 51. panta 1. punkta 1) apakšpunktu iegūst pastāvīgas uzturēšanās tiesības pirms piecu gadu termiņa beigām, ja viņi:

1. savas profesionālās darbības beigšanas brīdī ir sasnieguši parasto pensionēšanās vecumu vai ir darba ņēmēji, kas beidz strādāt algotu darbu, lai priekšlaicīgi pensionētos, ja viņi Austrijas teritorijā ir strādājuši vismaz iepriekšējos divpadsmit mēnešus un ir nepārtraukti uzturējušies tajā vismaz trīs gadus;
2. nepārtraukti uzturējušies Austrijas teritorijā vismaz divus gadus un beiguši tajā strādāt neatgriezeniskas darbnespējas dēļ, ievērojot – ja šāda darbnespēja radusies tāda darbā notikuša nelaimes gadījuma vai arodslimības dēļ, par kuru attiecīgajai personai ir tiesības saņemt pabalstu, ko pilnīgi vai daļēji maksā Austrijas Pensiju apdrošināšanas iestāde, nosacījumus par uzturēšanās ilgumu nepiemēro, vai
3. pēc trīs gadus ilgas nepārtrauktas nodarbinātības un uzturēšanās Austrijas teritorijā strādā citā Eiropas Savienības dalībvalstī, saglabādami savu dzīvesvietu Austrijas teritorijā, kurā tie parasti atgriežas vismaz reizi nedēļā;

1) un 2) apakšpunktā minēto tiesību iegūšanai nodarbinātības laikposmus citā Eiropas Savienības dalībvalstī uzskata par nodarbinātības laikposmiem Austrijas teritorijā. [..]”

- 14 *Allgemeines Sozialversicherungsgesetz* (Likums par vispārējo sociālo apdrošināšanu) 292. panta 1. punktā ir paredzēts:

“Ja pensija kopā ar pensijas saņēmēja neto ienākumiem no citiem avotiem un summām, kas jāņem vērā saskaņā ar 294. pantu, ir zemāka par viņam piemērojamo atsaucē līmeni (293. pants), pensijas saņēmējam, ja viņš likumīgi un pastāvīgi uzturas Austrijā, saskaņā ar šīs nodaļas noteikumiem ir tiesības saņemt kompensējošu piemaksu pie pensijas.”

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

- 15 Prasītājs pamatlīdētā, kurš ir dzimis 1950. gada 28. janvārī un ir Rumānijas pilsonis, Austrijā nepārtraukti uzturas kopš 2013. gada 21. augusta un 2015. gada 28. janvārī sasniedza likumā noteikto pensionēšanās vecumu.
- 16 No 2013. gada 1. oktobra līdz faktiskajai aiziešanai pensijā 2015. gada 31. augustā prasītājs pamatlīdētā divpadsmit stundas nedēļā strādāja tabakas kioskā. No 2016. gada 1. aprīļa līdz 2017. gada 1. februārim, kas ir datums, kurā viņš galīgi pārtrauca darba dzīvi, viņš atkal strādāja tabakas kioskā

mazāk nekā 20 stundas nedēļā, kas bija paredzētas viņa darba līgumā, lai iegūtu darba ņēmēja reģistrācijas apliecību saskaņā ar Likuma par dzīvesvietu un uzturēšanās tiesībām 51. panta 1. punkta 1. apakšpunktu; šo apliecību Austrijas iestāde viņam izsniedza 2016. gada 10. augustā.

- 17 Prasītājs pamatlietā saņem Austrijas vecuma pensiju 26,73 euro apmērā mēnesī, un tā tiek pieskaitīta Rumānijas vecuma pensijai 204 euro apmērā mēnesī.
- 18 2017. gada 14. februārī prasītājs pamatlietā iesniedza pieteikumu, lai no 2017. gada 1. marta saņemtu Likuma par vispārējo sociālo apdrošināšanu 292. pantā minēto kompensējošo piemaksu viņa vecuma pensijas papildināšanai. Sava pieteikuma pamatošanai viņš atsaucās uz to, ka viņam Austrijā ir pastāvīgas uzturēšanās tiesības saskaņā ar Direktīvas 2004/38 17. panta 1. punkta a) apakšpunktu.
- 19 Pensiju iestāde minēto pieteikumu noraidīja, to pamatojot ar prasītāja pamatlietā uzturēšanās Austrijā nelikumīgo raksturu.
- 20 *Landesgericht Graz* (Grācas apgabaltiesa, Austrija) noraidīja prasību, ko prasītājs pamatlietā cēla par pensiju iestādes lēmumu. Šī tiesa uzskatīja, ka Direktīvas 2004/38 17. panta 1. punkta a) apakšpunktā paredzētie nosacījumi, proti, par strādāšanu attiecīgajā dalībvalstī vismaz iepriekšējos divpadsmit mēnešus, kā arī nepārtrauktu uzturēšanos šajā dalībvalstī trīs gadus, ir piemērojami arī gadījumā, ja darba ņēmējs beidz profesionālo darbību, jo ir sasniedzis likumā noteikto pensionēšanās vecumu. Prasītājs neatbilstot šiem nosacījumiem.
- 21 *Oberlandesgericht Graz* (Apelācijas tiesa Grācā, Austrija) noraidīja prasītāja pamatlietā iesniegto apelācijas sūdzību par *Landesgericht Graz* (Grācas apgabaltiesa) nolēmumu, apstiprinot minētās direktīvas 17. panta 1. punkta a) apakšpunkta interpretāciju, ko ir sniegusi šī pēdējā minētā tiesa.
- 22 *Oberster Gerichtshof* (Augstākā tiesa, Austrija), kurā prasītājs pamatlietā iesniedza kasācijas sūdzību, norāda – netiek apstrīdēts, ka prasītājam pamatlietā kā ekonomiski neaktīvam Savienības pilsonim – katrā ziņā kopš otro darba attiecību izbeigšanas – nav pietiekamu līdzekļu šīs pašas direktīvas 7. panta 1. punkta a) un b) apakšpunkta izpratnē. Šī tiesa piebilst, ka Austrijas tiesībās minētajā atsauces datumā, proti, 2017. gada 1. martā, viņš vēl nebija piecus gadus nepārtraukti uzturējies Austrijā.
- 23 Tādējādi tās izskatāmās lietas atrisināšanas nolūkā iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai Direktīvas 2004/38 17. panta 1. punkta a) apakšpunkta teikuma pēdējā daļā paredzētie ilguma nosacījumi ir piemērojami arī darba ņēmējiem vai pašnodarbinātām personām, kuri savas profesionālās darbības beigšanas brīdī jau ir sasnieguši uzņēmējā dalībvalstī likumā noteikto pensionēšanās vecumu.
- 24 Šajā ziņā iesniedzējtiesa precizē, ka jautājums par to, kurš ir jāuzskata par brīdī, kad prasītājs pamatlietā ir beidzis savu profesionālo darbību, neietekmē pamatlietas risinājumu, jo vienalga, kuru brīdī izvēlētos, šīs direktīvas 17. panta 1. punkta a) apakšpunktā minētie kumulatīvie nosacījumi nebūtu izpildīti. Pirmkārt, ir tiesa, ka tad, kad prasītājs 2015. gada 31. augustā pirmo reizi beidza profesionālo darbību Austrijā, pēc tam, kad bija sasniedzis likumā noteikto pensionēšanās vecumu, viņš bija strādājis iepriekšējos divpadsmit mēnešus, tomēr viņš vēl nebija trīs gadus nepārtraukti uzturējies šajā dalībvalstī. Otrkārt, kad 2017. gada 1. februārī beidzās viņa otrais profesionālās darbības periods, viņš minētajā dalībvalstī bija uzturējies ilgāk par trīs gadiem, taču šī otrā darbība bija ilgusi tikai desmit mēnešus, pirms viņš galīgi pārtrauca darba dzīvi.
- 25 Šajos apstākļos *Oberster Gerichtshof* (Augstākā tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:
  - “1) Vai Direktīvas [2004/38] 17. panta 1. punkta a) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai iegūtu pastāvīgas uzturēšanās tiesības, pirms beidzies piecus gadus ilgs nepārtrauktas uzturēšanās laiks, darba ņēmējiem, kuri savas profesionālās darbības beigšanas brīdī ir vecumā, kas nodarbinātības

valsts tiesību aktos noteikts kā vecums, kad var sākt saņemt vecuma pensiju, ir jānostrādā nodarbinātības valstī vismaz iepriekšējos divpadsmit mēnešus un nepārtraukti jāuzturas tajā ilgāk par trīs gadiem?

- 2) Gadījumā, ja atbilde uz pirmo jautājumu ir noliedzoša: vai darba ņēmējiem saskaņā ar Direktīvas 2004/38 17. panta 1. punkta a) apakšpunkta pirmo variantu ir tiesības uz pastāvīgu uzturēšanos, ja viņi citā dalībvalstī sāk strādāt brīdī, kad ir paredzams, ka viņi līdz likumā noteiktā pensijas vecuma sasniegšanai varēs strādāt tikai salīdzinoši neilgu laiku un zemo ienākumu dēļ pēc nodarbinātības beigām katrā ziņā būs atkarīgi no uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmas?”

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo jautājumu

- 26 Ar pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Direktīvas 2004/38 17. panta 1. punkta a) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai iegūtu pastāvīgas uzturēšanās tiesības uzņēmējā dalībvalstī, pirms ir beidzies nepārtraukts piecu gadu uzturēšanās laikposms, nosacījumi attiecībā uz strādāšanu tajā vismaz iepriekšējos divpadsmit mēnešus, kā arī nepārtrauktu uzturēšanos tajā ilgāk par trīs gadiem attiecas uz darba ņēmēju, kurš savas profesionālās darbības beigšanas brīdī ir vecumā, kas šīs dalībvalsts tiesību aktos noteikts kā vecums, kad var sākt saņemt vecuma pensiju.
- 27 Pirmkārt, attiecībā uz šīs tiesību normas formulējumu ir jākonstatē, ka tajā pastāvīgas uzturēšanās tiesību piešķiršanai ir minēti divi nosacījumi, kas attiecas uz brīdi, kad darba ņēmējs vai pašnodarbināta persona beidz savu profesionālo darbību, proti, pirmām kārtām, nosacījumu, ka tā ir vecumā, kas atbilstīgajos valsts tiesību aktos noteikts kā vecums, kad var sākt saņemt vecuma pensiju, un, otrām kārtām, nosacījumu, ka šī profesionālā darbība tiek beigta, lai priekšlaicīgi pensionētos.
- 28 Tomēr, lai gan iesniedzējtiesa šaubās par iespējamu šo abu nosacījumu nošķiršanu, kas būtu jāveic, piemērojot Direktīvas 2004/38 17. panta 1. punkta a) apakšpunktu, nekas šīs tiesību normas formulējumā nenorāda uz to, ka nosacījumu, kas attiecas uz strādāšanas laikposmu, kā arī uzturēšanās ilgumu, piemērojamība būtu jāierobežo, to attiecinot vienīgi uz situācijām, kurās profesionālā darbība tiek beigta, lai priekšlaicīgi pensionētos.
- 29 No šīs tiesību normas struktūras izriet, ka nosacījumi, kas tajā ir minēti teikuma pēdējā daļā, ko ievada saiklis “ja”, ir spēkā gan attiecībā uz vienu, gan otru minētajā tiesību normā regulēto gadījumu. Tādējādi darba ņēmējam – kurš savas profesionālās darbības beigšanas brīdī ir vecumā, kas uzņēmējas dalībvalsts tiesību aktos noteikts kā vecums, kad var sākt saņemt vecuma pensiju, – ir jāatbilst šiem nosacījumiem.
- 30 Otrkārt, šo interpretāciju apstiprina Direktīvas 2004/38 vispārējā sistēma. Šajā ziņā ir jākonstatē, pirmām kārtām, ka minētās direktīvas 19. apsvērumā ir noteikts – būtu jāsauglabā dažas priekšrocības, kas īpašos gadījumos ir Savienības pilsoņiem, kuri ir darba ņēmēji vai pašnodarbinātas personas, un viņu ģimenes locekļiem un kas šīm personām ļauj iegūt pastāvīgas uzturēšanās tiesības, pirms šīs personas vēl ir uzturējušās uzņēmējā dalībvalstī piecus gadus, jo šīs priekšrocības ir iegūtas tiesības, kuras ir piešķirtas ar Regulu Nr. 1251/70 un Direktīvu 75/34.
- 31 Regulas Nr. 1251/70 2. panta 1. punkta a) apakšpunktā bija noteikts, ka tiesības palikt dalībvalstī bija darba ņēmējam, kas, pārtraucot darba attiecības, bija sasniedzis vecumu, kurš bija noteikts šīs dalībvalsts likumā par vecuma pensiju, un kas šajā valstī bija nodarbināts vismaz pēdējos divpadsmit mēnešus un bija tur nepārtraukti uzturējies vairāk nekā trīs gadus. Savukārt Direktīvas 75/34 2. panta 1. punkta a) apakšpunktā bija paredzēts līdzīgs noteikums pašnodarbināto personu labā.

- 32 Līdz ar to, lai gan atbilstoši Direktīvas 2004/38 17. panta 1. punkta a) apakšpunktam Savienības likumdevējs iespēju izmantot šajā tiesību normā paredzēto izņēmumu ir attiecinājis arī uz darba ņēmējiem, kas beidz savu profesionālo darbību, lai priekšlaicīgi pensionētos, no minētā tomēr nevar secināt, ka tā nodoms būtu bijis atbrīvot pārējos darba ņēmējus no minētajā tiesību normā pārņemtajiem nosacījumiem, kuri tiem bija jāievēro jau saskaņā ar Regulu Nr. 1251/70 vai Direktīvu 75/34.
- 33 Otrām kārtām, ir jāatgādina, ka Direktīvā 2004/38 attiecībā uz uzturēšanās tiesībām uzņemošajā dalībvalstī ir paredzēta pakāpeniska sistēma, kurā ir būtībā pārņemti dažādaļos Savienības tiesību instrumentos un judikatūrā pirms šīs direktīvas paredzētie posmi un nosacījumi un kuras rezultāts ir pastāvīgu uzturēšanās tiesību iegūšana (spriedums, 2018. gada 17. aprīlis, B un *Vomero*, C-316/16 un C-424/16, EU:C:2018:256, 51. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 34 Vispirms attiecībā uz uzturēšanās ilgumu līdz trīs mēnešiem minētās direktīvas 6. pantā ir ierobežoti uzturēšanās tiesību nosacījumi vai formalitātes – nosakot vienīgi prasību, ka ir jābūt derīgai personas apliecībai vai pasei, – un saskaņā ar šīs pašas direktīvas 14. panta 1. punktu šīs tiesības tiek saglabātas tikmēr, kamēr Savienības pilsonis un viņa ģimenes locekļi nekļūst par pārmērīgu slogu uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmai (spriedums, 2018. gada 17. aprīlis, B un *Vomero*, C-316/16 un C-424/16, EU:C:2018:256, 52. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 35 Turpinājumā attiecībā uz uzturēšanās ilgumu, kas ir ilgāks par trīs mēnešiem, uzturēšanās tiesību saņemšanai ir izvirzīti nosacījumi, kuri ir minēti Direktīvas 2004/38 7. panta 1. punktā, un saskaņā ar tās 14. panta 2. punktu šīs tiesības saglabājas tikai tad, ja Savienības pilsonis un viņa ģimenes locekļi atbilst šiem nosacījumiem. It īpaši no šīs direktīvas 10. apsvēruma izriet, ka šo nosacījumu mērķis tostarp ir novērst to, ka šādas personas kļūtu par pārmērīgu slogu uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmai (spriedums, 2018. gada 17. aprīlis, B un *Vomero*, C-316/16 un C-424/16, EU:C:2018:256, 53. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 36 Visbeidzot no minētās direktīvas 16. panta 1. punkta izriet, ka Savienības pilsoņi, kas likumīgi un nepārtraukti ir uzturējušies uzņēmējā dalībvalstī piecus gadus, iegūst pastāvīgas uzturēšanās tiesības un ka uz šīm tiesībām neattiecas iepriekšējā punktā minētie nosacījumi. Kā ir norādīts šīs pašas direktīvas 18. apsvērumā, pēc pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšanas uz tām nedrīkst attiecināt nekādus citus nosacījumus, un tas tā ir tādēļ, lai šīs tiesības kļūtu par faktisku līdzekli integrācijai šīs valsts sabiedrībā (spriedums, 2018. gada 17. aprīlis, B un *Vomero*, C-316/16 un C-424/16, EU:C:2018:256, 54. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 37 Šajā ziņā uzmanība ir jāvērs uz to, ka, lai gan, kā tika atgādināts šī sprieduma 31. punktā, uz savu profesionālo darbību uzņēmējā dalībvalstī beigušu darba ņēmēju pastāvīgās uzturēšanās tiesībām pirms Direktīvas 2004/38 attiecās konkrētas Savienības tiesību normas, pašreiz uz šādām tiesībām attiecas šīs direktīvas 17. panta 1. punkts un šai pēdējai tiesību normai atbilstoši tās formulējumam ir izņēmuma raksturs attiecībā pret minētās direktīvas 16. pantu.
- 38 Tādējādi tiesību normas – kas attiecas uz tādu darba ņēmēju pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšanu uzņēmējā dalībvalstī, kuri savas profesionālās darbības beigšanas brīdī ir vecumā, kas šīs dalībvalsts tiesību aktos noteikts kā vecums, kad var sākt saņemt vecuma pensiju –, kādas ir ietvertas Direktīvas 2004/38 17. panta 1. punkta a) apakšpunktā, ietilpst ar šo direktīvu ieviestajā pakāpeniskajā sistēmā un, tā kā ir paredzēta pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšana minētajā dalībvalstī pirms nepārtraukta piecu gadu uzturēšanās laikposma beigām, tajā veido labvēlīgāku režīmu par labu šai Savienības pilsoņu kategorijai. Turklāt kā atkāpi ietverošas tiesību normas tās ir jāinterpretē šauri (pēc analogijas skat. spriedumu, 2015. gada 11. jūnijs, Zh. un O., C-554/13, EU:C:2015:377, 42. punkts).
- 39 No tā izriet, ka, lai iegūtu pastāvīgas uzturēšanās tiesības uzņēmējā dalībvalstī, šiem darba ņēmējiem ir jāatbilst Direktīvas 2004/38 17. panta 1. punkta a) apakšpunktā minētajiem nosacījumiem attiecībā uz strādāšanu uzņēmējā dalībvalstī vismaz iepriekšējos divpadsmit mēnešus, kā arī nepārtrauktu

uzturēšanos šajā dalībvalstī ilgāk par trīs gadiem. Ja šī tiesību norma tiktu interpretēta tādējādi, ka ar to vien, ka darba ņēmējs savas profesionālās darbības beigšanas brīdī ir vecumā, kas uzņēmējas dalībvalsts tiesību aktos noteikts kā vecums, kad var sākt saņemt vecuma pensiju, pietiek, lai viņam tiktu piešķirtas pastāvīgas uzturēšanās tiesības šajā dalībvalstī, neparedzot citas prasības attiecībā uz uzturēšanās laikposmu minētajā dalībvalstī pirms šīs profesionālās darbības beigšanas, netiktu ievērota ar šo direktīvu paredzētā pakāpeniskā sistēma.

- 40 Treškārt, interpretācija, ar kuru, darba ņēmējiem, kas savas profesionālās darbības beigšanas brīdī ir vecumā, kas dalībvalsts tiesību aktos noteikts kā vecums, kad var sākt saņemt vecuma pensiju, lai viņi iegūtu pastāvīgas uzturēšanās tiesības uzņēmējā dalībvalstī, pirms ir beidzies nepārtraukts piecu gadu uzturēšanās laikposms, netiktu paredzēts pienākums izpildīt Direktīvas 2004/38 17. panta 1. punkta a) apakšpunktā norādītos nosacījumus, būtu pretrunā minētās direktīvas mērķiem.
- 41 Šajā ziņā, kā ir uzsvērts Direktīvas 2004/38 17. apsvērumā, pastāvīgas uzturēšanās tiesības ir viens no galvenajiem faktoriem, kas veicina sociālo kohēziju, un šajā direktīvā tika paredzētas, lai stiprinātu Savienības pilsonības izjūtu, un tādējādi Savienības likumdevējs pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšanai atbilstoši minētās direktīvas 16. panta 1. punktam ir paredzējis nosacījumu par Savienības pilsoņa integrāciju uzņēmējā dalībvalstī (spriedums, 2018. gada 17. aprīlis, B un *Vomero*, C-316/16 un C-424/16, EU:C:2018:256, 57. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 42 Tiesa jau ir atzinusi, ka integrācija, kam ir galvenā nozīme Direktīvas 2004/38 16. panta 1. punktā paredzēto pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšanā, ir balstīta ne tikai uz teritoriālo un laika faktoru, bet arī uz kvalitātes faktoriem, kuri attiecas uz integrācijas pakāpi uzņēmējā dalībvalstī (spriedums, 2018. gada 17. aprīlis, B un *Vomero*, C-316/16 un C-424/16, EU:C:2018:256, 58. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 43 Līdz ar to no Direktīvā 2004/38 izvirzītā mērķa viedokļa pastāvīgas uzturēšanās tiesības, pamatojoties uz minētās direktīvas 17. panta 1. punkta a) apakšpunktu, darba ņēmējam, kurš savas profesionālās darbības beigšanas brīdī ir vecumā, kas dalībvalsts tiesību aktos noteikts kā vecums, kad var sākt saņemt vecuma pensiju, var tikt sniegtas tikai tad, ja viņa integrāciju uzņēmējā dalībvalstī ir iespējams apliecināt, izmantojot šajā tiesību normā minētos nosacījumus (pēc analogijas skat. spriedumu, 2003. gada 9. janvāris, *Givane* u.c., C-257/00, EU:C:2003:8, 29. punkts).
- 44 Ņemot vērā iepriekš minēto, uz pirmo jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 2004/38 17. panta 1. punkta a) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai iegūtu pastāvīgas uzturēšanās tiesības uzņēmējā dalībvalstī, pirms ir beidzies nepārtraukts piecu gadu uzturēšanās laikposms, nosacījumi attiecībā uz strādāšanu tajā vismaz iepriekšējos divpadsmit mēnešus, kā arī nepārtrauktu uzturēšanos tajā ilgāk par trīs gadiem attiecas uz darba ņēmēju, kurš savas profesionālās darbības beigšanas brīdī ir vecumā, kas šīs dalībvalsts tiesību aktos noteikts kā vecums, kad var sākt saņemt vecuma pensiju.

Par otro jautājumu

- 45 Ievērojot uz pirmo jautājumu sniegto atbildi, uz otro jautājumu nav jāatbild.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 46 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (desmitā palāta) nospiež:

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2004/38/EK (2004. gada 29. aprīlis) par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK, 17. panta 1. punkta a) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai iegūtu pastāvīgas uzturēšanās tiesības uzņēmējā dalībvalstī, pirms ir beidzies nepārtraukts piecu gadu uzturēšanās laikposms, nosacījumi attiecībā uz strādāšanu tajā vismaz iepriekšējos divpadsmit mēnešus, kā arī nepārtrauktu uzturēšanos tajā ilgāk par trīs gadiem attiecas uz darba ņēmēju, kurš savas profesionālās darbības beigšanas brīdī ir vecumā, kas šīs dalībvalsts tiesību aktos noteikts kā vecums, kad var sākt saņemt vecuma pensiju.

[Paraksti]